

ЛИНГВОДИДАКТОЛОГИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА ЕЗИЦИТЕ *ВИСОК ВАЛИРИАН И КЛИНГОНСКИ*

Ас. д-р Петър Тодоров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията разглежда два изкуствено създадени езика – *висок валириан* и *клингонски*. Проблемите, които възникват при изучаването им, произтичат най-вече от факта, че това не са официално говорими езици и на практика се използват само във филмите, за които са създадени – „Игра на тронове“ и „Домът на дракона“ (*висок валириан*) и „Стар Трек“ (*клингонски*). Поради спецификата им ресурсите за изучаване са ограничени; липсват и специалисти, които да ги преподават. Също така, за разлика от повечето говорими езици, при които може да бъде определено ниво на владение и да бъде предоставено сертифициране, при *висок валириан* и *клингонски* това е почти невъзможно. Въпреки че съществуват литературни източници, които засягат двата езика поотделно, и то най-вече от гледна точка на техните лексикални и граматически особености, все още няма публикации, в които да е изследвано изучаването на тези езици от реални техни потребители. В разработката е направен анализ на двата езика от гледна точка на лингводидактологията и емпрунтологията. Представено е и анкетно проучване сред изучаващи двата езика, които ползват както безплатната платформа Duolingo, така и други източници. Достига се до заключение, че използването на Duolingo за изучаването на *висок валириан* и *клингонски* води до ефективност, но не и до стопроцентова продуктивност, което налага използването на допълнителни източници и ресурси.

Ключови думи: *висок валириан; клингонски; лингводидактология; емпрунтология; Duolingo*

През втората половина на 2022 година телевизионната компания HBO пусна по телевизионните екрани сериала „Домът на дракона“, който се явява предистория на популярния между 2011 – 2019 година сериал „Игра на тронове“. И в двата сериала главните действащи лица говорят *висок валириан* – изкуствен език, който е създаден специално първоначално за „Игра на тронове“, а впоследствие се използва и в „Домът на дракона“. Друг сериал, в който може

да се чуе изкуствено създаден специално за филма език, е научнофантастичната поредица „Стар Трек“, която е особено популярна през втората половина на 60-те години на XX век, а впоследствие на базата на него са създадени множество пълнометражни филми, сериали и др. Езикът се нарича *клингонски* и се говори от клингоните – извънземна раса, която е веща във военното изкуство и се характеризира с гордост и безмилостност.

Интересът за изследване на двата езика е толкова голям, че те могат да бъдат изучавани напълно безплатно в платформата за учене на езици Duolingo. Към момента на написването на статията изучаващите *висок валириан* чрез Duolingo са 991 000 потребители, като след тях се нареждат изучаващи датски, румънски, чешки и унгарски. Изучаващите *клингонски* са значително по-малко – 318 000, следвани от изучаващи навахо и идиш. Както ще стане ясно по-долу, *висок валириан* и *клингонски* са напълно различни езици, както по структура – морфологична и синтактична, така и по произношение, но това, което ги обединява, е, че практикуването им е изключително трудно, тъй като те не са официално говорими езици и употребата им може да стане само в рамките на общностите, които се интересуват от тях. Също така, въпреки че Duolingo предоставя обучение по тях, съществуват и други източници, чрез които може да се изучават *висок валириан* и *клингонски*, но те не се намират в училища или университети, за тях няма дипломирани преподаватели, те не са част от учебни програми и е трудно да се определи ниво на владението им. Независимо от това тези два езика продължават да се развиват вследствие и на промените и събитията, които се случват в световен мащаб. Докато в случая с *клингонския* език сериалът „Стар Трек“ отдавна е приключил, то при *високия валириан* предстои втори, а може би и следващи сезони на „Домът на дракона“, което предполага и по-нататъшно развитие на езика. В литературата съществуват публикации и по двата езика, но липсват изследвания върху изучаването им.

Целта на статията е да направи анализ на *висок валириан* и *клингонски* от гледна точка на лингводидактологията и емпрунтологията. Освен това е представено и анкетно проучване сред потребители на двата езика, които ги изучават както чрез Duolingo, така и чрез други източници. **Обект** на изследването са изучаващи *висок валириан* и *клингонски* чрез Duolingo и/или други източници, а **предмет** на изследването е самото изучаване на двата езика с произтичащите от това особености и трудности. Изследователската **теза** е, че изучаването на *висок валириан* и *клингонски* поставя сложни за решаване проблеми, а курсовете в Duolingo водят до ефективност, но не и до стопроцентова продуктивност, което налага използването на допълнителни източници и ресурси.

Статията е разработена като част от дейностите по проект „Споделени пространства, толерантност и доброволчество“, който е насочен към подго-

товка и обучение на студенти и учители по ФВС за работа с деца със специални образователни потребности чрез развиване на умения за здравословен начин на живот, двигателна активност, интерактивни занимания, включващи комуникация с връстниците и разнообразни дейности, подкрепящи и подпомагащи образователния процес. Изучаването на чужди езици чрез приложението Duolingo, както е посочено по-долу, е безплатен и ефективен метод, който е достъпен за милиони потребители в цял свят. Duolingo може да се използва успешно при деца със СОП, тъй като е базирано на метода игровия метод (от англ. език gamification) и води до висока продуктивност.

Високият валириан е „изкуствен език създаден от Дейвид Дж. Питърсън (от англ. David J. Peterson) и се използва в поезията, литературата и от благородниците в Есос и Вестерос“ (Almaden 2022). Една от основните цели на *високия валириан* е да се обучават драконите. Чрез *висок валириан* на драконите се подават определени команди, на които те трябва да отговорят. „Това е също и начинът да се общува с драконите“ (Majumdar 2022). Драконите играят централна роля както в „Игра на тронове“, така и в „Домът на дракона“, като тяхната задача е да унищожават противниците, а командата, с която драконът трябва да започне да бълва огън, е „drakarys“ – в превод „драконов огън“ (произнася се „дракарис“). Според Nguyen (2019) „в момента, *високият валириан* е достигнал обем от около 2000 думи, според Питърсън. Езикът може да е изкуствен, но притежава своя собствена – и то реална – система от правила, които го управляват, също както всеки един друг език“. Това твърдение е направено през 2019 г., когато приключва сериалът „Игра на тронове“, което предполага, че към днешна дата, след като е приключил и първи сезон на „Домът на дракона“, към речниковия запас са добавени още лексикални единици.

Високият валириан има определени прилики с латинския език, въпреки че ако се погледне цялостната структура на езика, не може да се твърди, че е базиран на него. Първо, *високият валириан* използва латинската азбука, а определени символи наподобяват някои от най-говоримите световни езици. Например думата „riña“ (момиче) е подобна на испанската дума piña както по значение, така и по произношение. За разлика от испанския език обаче, думата за „момче“ не е „riño“, а „taobā“. Подобно на латинския език, съществителните имена не се членуват, например: „Riña taobā kirini issi“ – „Момичето и момчето са щастливи“. От гледна точка на синтактичестката структура на изречението, *високият валириан* има словоред подлог – допълнение – глагол, също както е и при латинския език. Например: „Sȳz kera issa“ – „Аз съм добър баща“. Примерът също показва, че подлогът „Nyke – аз“ може да се изпуска, тъй като спрежението на глагола показва неговото лице и число. За разлика от латинския език обаче, прилагателните имена се поставят пред, а не след съществителното име, например: „sȳz kera“ – добър баща, а не „kera sȳz“, въпреки че в някои случаи се допускат изключения.

Както беше споменато по-горе, приложението Duolingo предлага пълен курс по *висок валириан*, при това в по-голямата си част разработен от неговия създател – Дейвид Дж. Питърсън. Курсът е наличен само за потребители, които говорят английски език. През 2022 г. Duolingo промени изцяло своя потребителски интерфейс. В резултат на това в началото на всеки урок е предоставено обобщение на изучаваните единици с примери и произношение. В допълнение към тези курсове следните източници също предоставят ресурси за изучаване на *висок валириан*:

– <https://www.makinggameofthrones.com/production-diary/2014/5/8/high-valyrian-101-learn-and-pronounce-common-phrases> (предлага само превод и произношение на някои често срещани изрази);

– приложението Beelinguapp предлага кратък увод във *високия валириан*, както и превод на някои изрази на адрес: <https://beelinguapp.com/blog/high-valyrian-101>, но нищо повече от това;

– <https://lingojam.com/EnglishtoValyrianTranslator> – преводач от английски на *висок валириан*;

– <https://translator-valyrian.netlify.app/> – преводач от английски на *висок валириан*;

– https://wiki.languageinvention.com/index.php?title=English-High_Valyrian_Dictionary#W – преводач от английски на *висок валириан*;

– <https://www.valyrian-dictionary.com/word/urnen> – преводач от английски на *висок валириан*;

Всички изброени източници са налични само за потребители, които ползват английски език.

Клингонският е изкуствен език, създаден от Марк Окранд, Джеймс Дуън и Джон Повил (Mark Okrand, James Doohan, and John Povill). „*Клингонският* език е разработен, за да добави реализъм към една раса от извънземни, които живеят в света на „Стар трек“, американска телевизионна и филмова продукция“¹. „Фокусът на езика попада върху теми като космически кораби, военно дело и оръжия – но той също така отразява прямотата и чувството за хумор на клингонската култура. Така например най-близката дума до „Здравей/Здравейте“ е „nuqneH“, която всъщност означава „Какво искаш/Какво искате?“². Според „Книгата за рекорди на Гинес“ рекордът за най-широкоразпространен изкуствен език се държи от *клингонския*, „въпреки че е невъзможно да се определи точният брой на тези, които го говорят“³. Имайки предвид официалната информация в платформата Duolingo, твърде вероятно е най-широкоразпространеният изкуствен език да не е *клингонският*, а именно *високия валириан*, но както беше отбелязано по-горе, изучаващите тези езици ползват и други източници и ресурси.

Клингонската писменост, за разлика от тази на *високия валириан*, използва символи, които наподобяват извънземни предмети, оръжия или

инструменти (вж. фиг. 1). В този случай за всеки *клингонски* символ е посочен символ (или група от символи), за да се обясни произношението на *клингонските* звуци, но трябва да се има предвид, че *клингонският* език не е 100% фонетичен език, затова, преди да се започне изучаването на граматически или лексикални единици, трябва да се овладее произношението. Според Васон (2022), за създаването на *клингонския* език „Окранд използва звуци от различни езици по целия свят за създаването на необикновени звукови комбинации, които до този момент не са били познати“. По този начин той постига реч, която бихме си представили, че се говори от извънземни, а не от хора.

Фигура 1. *Клингонската писменост.* Източник: <https://www.kli.org>

От морфологична гледна точка, глаголът в *клингонския* език не притежава граматическата категория „време“. Така например глаголът „јау“ може да означава „(той/тя/то) разбира, разбира или ще разбере)“. Що се отнася до рода на съществителните имена, той не е толкова важен в *клингонския* език, тъй като в него не съществуват отделни думи за „той“ и „тя“. Ако две съществителни имена трябва да се свържат със съюза „и“, това става по следния начин: „torgh mara je“ – „Торг и Мара“, като думата „je“ – „и“ се поставя след двете съществителни, които свързва. Ако обаче трябва да се свържат две прости изречения със съюза „и“, тогава се използва различна дума – „ej“, която се поставя между тях: jIqet 'ej jISup – „Аз бягам и аз скачам“. В синтактично отношение, словоредът на изречението в *клингонския* език е допълнение – глагол – подлог, например: „mara legh torgh“, което означава „Торг вижда Мара“. Употребата само на малки букви не е случайна; в *клингонския* език, някои букви винаги са малки, а други винаги главни. От семантична гледна точка, *клингонският* език изисква и познаване на *клингонската* култура. Така например изречение като: „nuqDaq 'oH rucpra' 'e“ – „Къде е банята?“, може да е особено полезно, ако не знаем коя врата за какво служи на един боен космически кораб (Locke 2016).

Както показват примерите по-горе, *клингонският* език е труден за овладяване поради своите нехарактерни граматически, лексикални и фонетични особености. За разлика от *високия валириан* обаче, Duolingo не е единствени-

ят авторитетен ресурс, чрез който може да се изучава *клингонски*. През 1992 година е основан Клингонският езиков институт с цел да събере личности, които се интересуват от изучаването на *клингонската* лингвистика и култура⁴. Днес този институт функционира като неправителствена организация и предоставя сертифицирано обучение по *клингонски* език в четири нива: начинаещ, средно напреднал, напреднал и специалист по граматика (включва и писането на есе). Освен това Клингонският езиков институт извършва научноизследователска дейност и публикува книги на *клингонски* език.

В увода на един от уроците по *висок валириан* в Duolingo създателят на езика Дейвид Дж. Питърсън твърди, че „както при всички езици, във *високия валириан* има думи, чийто произход е от други езици“. Въпреки че *клингонският* език се говори от извънземни, в него също има заемки от земни езици, тъй като във филмите има контакти между клингоните и хората. Това налага да разгледаме *високия валириан* и *клингонския* от гледна точка на емпрунтологията. Според Михал Павлов (Pavlov 2022) основоположник на българската школа в съвременната емпрунтология е проф. д.ф.н. Димитър Веселинов, а според самия Веселинов (Vesselinov 2019) емпрунтологията е „наука, която се занимава с изследването на лингвокултурните трансфери, съпътстващите ги процеси и системното им фиксиране в речници“.

Както беше споменато по-горе, една от основните функции на *високия валириан* е да се тренират драконите да изпълняват команди. В сериала „Игра на тронове“ има три дракона. Драконът, който язди Денерис Таргариен, се казва Дрого (Drogon), кръстен е на покойния съпруг на Денерис – Хал Дрого, но тук приликата с английската дума „dragon“ е очевидна, макар че не може да се твърди със сигурност, че е заемка. Вторият дракон обаче се казва Рейгал (Rhaegal) и въпреки че е кръстен на един от братята на Денерис, заемката от английската дума „regal“ – „кралски“, е очевидна. Според Йорданова и Веселинов (Vesselinov 2022) „един от важните въпроси на съвременната теоретична и приложна емпрунтология е фиксиране на етапите на фонетични, морфологични и семантични промени, през които минава чуждоезиковата лексика по пътя на трайното установяване в системата на езика приемник“. В случая с имената на драконите е трудно да се проследят етапите на навлизане и установяване на заемките във *високия валириан*, тъй като информацията е оскъдна. В друг пример обаче можем да установим трансфера на думата „дракон“, макар и с различно значение във *високия валириан*.

Преди конструирането на езика *висок валириан* авторът на поредицата от книги „Песен за огън и лед“, върху които е базиран сериалът „Игра на тронове“ – Джордж Мартин, използва думата „drakarys“, повлиян от гръцката дума „drakon“ и латинската „draco“, които означават „змия“ или „гигантска морска риба“. Думата за дракон, която Дейвид Дж. Питърсън създава, е „zaldřizes“, но той използва „drakarys“ като съществително име със значение „драконов

огън“ и като императив на глагола със значение „бълай огън“. Също така, съществува и производна на „drakarys“ дума – „drakaryt“, която означава „драконова сила“. Така можем да проследим фонетичното изменение на „drakon“ или „draco“ в „drakar“ – морфологичното, не изцяло, но отчасти от съществително име в глагол, и семантичното, при което остава референцията относно дракона, но думата се отнася за неговите способности.

В *клингонския* език също не липсват заемки. Поради контактите между Клингонската империя и Федерацията (тоест хората), в *клингонския* език има много заемки от английски език, но много думи за държави и региони на земята са заети от съответните езици на тези държави и региони. Ето и някои интересни примери:

- Ilyetu'va' – Литва;
- 'uqgrayI'na' – Украйна;
- bagh'et – багета;
- jeghwar – ягуар;
- taygher – тигър;
- lauyau – лъв;
- panDa' – панда;
- bIqIynIy – бикини;
- gho'IIV – голф.

Тук следва да се отбележи, че морфологичното и семантичното значение се запазва, но се променя фонетичното. Както се вижда в някои от примерите, на определени места в думите е поставен символът „'“. Този символ означава, че трябва да се приложи така нареченият „глотален стоп“, който е характерен за определени акценти на английския език като например „кокни“. Глоталният стоп представлява „моментна проверка на въздушния поток, причинен от затваряне на глотиса (пространството между гласните струни) и по този начин спиране на вибрацията на гласовите струни. При освобождаване се чува леко задушаване или експлозивен звук, подобен на кашлица (глотален стоп). Също така е интересно да се отбележи, че както твърди Веселинов (Vesselinov 2016), „нито един от езиците на световната култура през последните няколко столетия не е „свободен“ откъм френско-езични елементи и влияния“. В посочените по-горе примери не става ясно, а и липсва информация дали *клингонската* дума „bagh'et“ е заемка от английски, или от френски език, тъй като и в двата езика думата е една и съща, но произхождат на думата е от френски език, което потвърждава цитираното твърдение на Веселинов.

За да се провери изследователската теза, през пролетта и лятото на 2022 година беше проведено анкетно проучване чрез приложението Microsoft Forms сред изучаващи *висок валириан* и *клингонски*. Тук следва да се отбележи, че независимо от огромния брой (над един милион потребители), изучаващи

двата езика чрез Duolingo, платформата не разкрива информация за профили-те на потребителите, за да се направи директна връзка с тях. Поради тази при-чина, за да се намерят респонденти, анкетното проучване беше публикувано в различни групи в социалните мрежи, но само 20 потребители отговориха на въпросите – от тях 10 изучават само *клингонски*, 8 – само *висок валириан*, и само 2 – и двата езика. Що се отнася до местоживее-не и пол на респонден-тите, 9 от тях са от САЩ, 2 – от Нидерландия, 1 – от Обединеното кралство, 1 – от Южна Африка, 1 – от Швеция, 1 – от Дания, 1 – от Чехия, 1 – от Сло-вения, 1 – от Германия, 1 – от Австралия, и 1 респондент не е посочил от коя страна е; 8 респонденти са от мъжки пол, 9 – от женски, а 3 – предпочитат да не разкриват пола си.

По-долу са представени въпроси 10, 11, и 12 от анкетното проучване, тъй като имат директно отношение към изследователската теза.

10. Каква оценка бихте дали на курса по *клингонски* в Duolingo?

- 1 – слаба
- 2 – задоволителна
- 3 – средна
- 4 – добра
- 5 – отлична

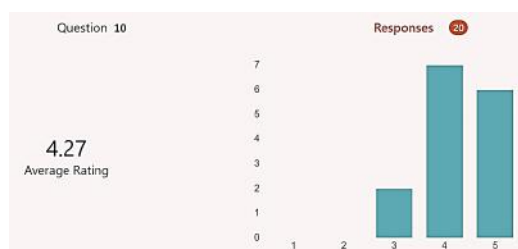
11. Каква оценка бихте дали на курса по *висок валириан* в Duolingo?

- 1 – слаба
- 2 – задоволителна
- 3 – средна
- 4 – добра
- 5 – отлична

12. Моля оценете сте-пента, в която Duolingo Ви е помогнал да овла-деете езика.

- 1 – Не ми е помогнал много.
- 2 – Помогна ми да науча само малко.
- 3 – Помогна ми да науча доста.
- 4 – Помогна ми да науча много.
- 5 – Помогна ми да стана експерт.

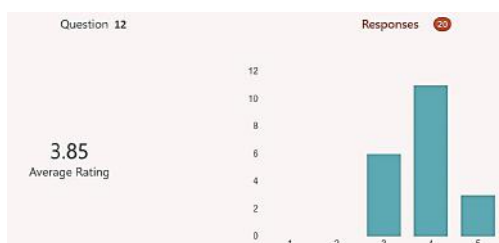
Средната стойност на отговорите на въпроси 10, 11 и 12 са показани във фигури 2, 3 и 4.

Фигура 2. Средна стойност на отговорите на въпрос 10

Фигура 3. Средна стойност на отговорите на въпрос 11

Фигура 4. Средна стойност на отговорите на въпрос 12

Както показват отговорите на тези три въпроса от изучаващите *висок валириан* и *клингонски* чрез Duolingo, средната им оценка и за двата курса е висока, но не и максимална, което потвърждава втората част на изследователската теза, че курсовете в Duolingo водят до ефективност, но не и до стопроцентова продуктивност. Въпреки това в отговорите на въпроси 13 и 14 респондентите оценяват Duolingo като ресурс, без който не биха се справили с изучаването на *висок валириан* и/или *клингонски*.

Въпрос 13. Кое от тези се отнася до Вас?

– Преди да започна да изучавам *висок валириан* и/или *клингонски*, вече изучавах езика/езиците чрез други инструменти/източници. – 8 отговора

– Започнах да изучавам езика/езиците, защото открих, че е наличен/че са налични в Duolingo. – 12 отговора

Въпрос 14. Кое от тези се отнася до Вас? Може да изберете повече от едно.

– Ако не беше Duolingo, нямаше да мога да науча *висок валириан* и/или *клингонски*. – 12 отговора

– Често общувам с други хора, които имат познания по *висок валириан* и/или *клингонски*. – 7 отговора

– *Високият валириан* и/или *клингонският* са повече от езици. Те са начин на живот, страст, нещо, което прави разлика. – 9 отговора.

В статията бяха представени два изкуствено създадени езика, които се използват най-вече във филмите, в които се говорят в „Игра на тронове“ и „Домът

на дракона“ (*висок валириан*), и в „Стар Трек“ (*клингонски*). От лингводидактологическа гледна точка, бяха разгледани възможностите за тяхното изучаване; беше направен и анализ на техните фонетични, морфологични и синтактични системи. От гледна точка на емпрунтологията, бяха разгледани заемките от други езици. За доказване на изследователската теза беше представено анкетно прочуване сред изучаващи двата езика чрез Duolingo и други източници. Беше установено, че въпреки качеството на двата курса в Duolingo, то не води до стопроцентова продуктивност, което налага използването и на други източници и ресурси. В заключение може да се каже, че в научната литература липсват публикации върху изучаването на *висок валириан* и *клингонски*, но тези езици представляват интерес за лингводидактологията и са обект за бъдещи, по-задълбочени изследвания. Приложението Duolingo може да бъде внедрено успешно в работата с деца със СОП поради неговия игрови характер, за повишаване на тяхната комуникативност и успешно общуване с техните връстници.

Благодарности. Текстът е написан благодарение на финансиране от Европейския съюз за изследване NextGenerationEU чрез Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, проект SUMMIT BG-RRP-2.004-0008-C01.

БЕЛЕЖКИ

1. Development and Use of the Klingon Language. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://www.kli.org/about-klingon/klingon-history/>.
2. Klingon for English Speakers. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://www.duolingo.com/enroll/tlh/en/Learn-Klingon>.
3. Most widely spoken fictional language. Guinness World Book of Records. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/82137-most-widely-spoken-fictional-language>.
4. History of the KLI. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://www.kli.org/about-the-kli/>.
5. Глотален стоп. [видяно на 16 август 2023]. Налично на <https://bg.pastillainstitute.com/83-glottal-stop>.

ЛИТЕРАТУРА

- ALMADEN, S., 2022. *High Valyrian 101: Your Guide To Speaking Like a Targaryen*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://beelinguapp.com/blog/high-valyrian-101>.
- BACON, T., 2022. *How Star Trek Created The Klingon Language (& Why)*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://screenrant.com/star-trek-klingon-language-create/>.

- ВЕСЕЛИНОВ, Д., 2019. Емпрунтологията в контекста на XXI век. В: *AUT INVENIAM VIAM, AUT FACIAM, Сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Буров*, с. 392. Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“.
- ВЕСЕЛИНОВ, Д., 2016. Теоретични основи на „Речник на френските думи в българския език“. *Чуждоезиково обучение*, том 43, кн. 3, с. 252.
- ЙОРДАНОВА, М.; ВЕСЕЛИНОВ, Д., 2019. Съпоставителна съчетаемост. В: *От средновековния немски до съвременния български език. Сборник в чест на проф. д-р Борис Парашикев*, с. 133. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- LOCKE, C., 2016. *18 Klingon Phrases That'll Save Your Life One Day*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://www.wired.com/2016/09/klingon-phrase-guide/>.
- MAJUMDAR, Ch., 2022. *Exploring High Valyrian Language From House of the Dragon*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://wikiofnerds.com/exploring-high-valyrian-language-from-house-of-the-dragon/>.
- ПАВЛОВ, М., 2022. Проф. Димитър Веселинов на 60 години. *Чуждоезиково обучение*, том 49, бр. 2, с. 78.

REFERENCES

- ALMADEN, S., 2022. *High Valyrian 101: Your Guide To Speaking Like a Targaryen*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://beelinguapp.com/blog/high-valyrian-101>.
- BACON, T., 2022. *How Star Trek Created The Klingon Language (& Why)*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://screenrant.com/star-trek-klingon-language-create/>.
- LOCKE, Ch., 2016. *18 Klingon Phrases That'll Save Your Life One Day*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://www.wired.com/2016/09/klingon-phrase-guide/>.
- MAJUMDAR, Ch., 2022. *Exploring High Valyrian Language From House of the Dragon*. [viewed 16 August 2023]. Available from <https://wikiofnerds.com/exploring-high-valyrian-language-from-house-of-the-dragon/>.
- PAVLOV, M., 2022. Prof. Dimitar Vesselinov na 60 godini. *Chuzhdoezikovo obuchenie-Foreign Language Teaching*, vol. 49, no 2, p. 78.
- VESSELINOV, D., 2019. Empruntologiyata v konteksta na XXI vek. In: *AUT INVENIAM VIAM, AUT FACIAM, Sbornik v chest na chl.-kor. prof. d.f.n. Stoyan Burov*, p. 392. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo „Sv. sv. Kiril i Metodiy“. [in Bulgarian].

- VESSELINOV, D., 2016. Teoretichni osnovi na „Rechnik na frenskite dumi v balgarskia ezik“. *Chuzhdoezikovo obuchenie-Foreign Language Teaching*, vol. 43, no 3, p. 252. [in Bulgarian].
- YORDANOVA, M.; VESSELINOV, D., 2019. Sapostavitelna sachetaemost. In: *Ot srednovekovnia nemski do savremennia balgarski ezik. Sbornik v chest na prof. d-r Boris Parashkevov*, p. 133. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“. [in Bulgarian].

LINGUODIDACTOLOGICAL PROBLEMS IN LEARNING THE *HIGH VALYRIAN* AND *KLINGON* LANGUAGES

Abstract. The article focuses on two fictional languages – *High Valyrian* and *Klingon*. Learning them leads to various problems, mostly due to the fact that they are not officially spoken languages, and in practice are used only in the films for which they were created: *Game of Thrones* and *House of the Dragon* (*High Valyrian*) and *Star Trek* (*Klingon*). For this reason, the learning resources are limited due to their specifics; neither are there specialists to teach them. In addition, unlike most spoken languages, neither a level of proficiency can be determined nor any formal certification can be issued for *High Valyrian* and *Klingon*. Although there are literary sources which deal with the two languages separately, mostly from the point of view of their lexical and grammatical characteristics, there are yet to be found publications in which the learning of these languages by real users is researched. The paper presents an analysis of the two languages from the point of view of linguodidactology and empruntology. A survey among users who learn the two languages on the Duolingo language learning platform and through other sources is provided. We reach the conclusion that using Duolingo to learn *High Valyrian* and *Klingon* leads to efficiency, but not to a 100% proficiency; therefore, additional sources and resources shall be consulted.

Keywords: High Valyrian; Klingon; linguodidactology; empruntology; Duolingo

✉ **Dr. Petar Todorov, Assist. Prof.**

ORCID iD: 0000-0001-9763-7136

Web of Science ResearcherID: AAV-3635-2021

Department for Information and In-service Training of Teachers

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Sofia, Bulgaria

E-mail: ptodorov@diuu.uni-sofia.bg